

Katedra: Katedra českého jazyka a literatury

Studijní program: Filologie

Studijní obor: Český jazyk a literatura (FIL)

E-MAILOVÁ KORESPONDENCE MLADÝCH LIDÍ
THE E-MAIL CORRESPONDENCE OF YOUNG PEOPLE

Bakalářská práce: 11 – FP – KČL – B – 48

Autor:

Michaela VLACHOVÁ

Podpis:

_____

Vedoucí práce: prof. PhDr. Oldřich Uličný, DrSc.

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
51	2	0	0	21	2

V Liberci dne: 21. 4. 2013

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Michaela Vlachová
Osobní číslo: P09000763
Studijní program: B7310 Filologie
Studijní obor: Český jazyk a literatura
Název tématu: E-mailová korespondence mladých lidí (případová studie)
Zadávající katedra: Katedra českého jazyka a literatury

Zásady pro vypracování:

Cílem je popsat charakteristické rysy e-mailové korespondence mladých lidí a interpretovat je ze zvolených hledisek. Práce bude vycházet z vybraných metod stylistické analýzy textu a analýzy diskurzu.

Osnova:

1. Prostudovat relevantní odbornou literaturu.
2. Upřesnit cíl a postup práce.
3. Shromáždit materiál pro analýzu (úplný soubor e-mailové korespondence, příchozí i odchozí, jediné adresátky za vymezené období).
4. Analyzovat shromážděný materiál ze stanovených hledisek (složení partnerů, typy e-mailů, žánrové, jazykové a grafické rysy atd.).
5. Shrnout a zhodnotit výsledky analýzy.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

DANĚŠ, František a kol. (ed.). Český jazyk na přelomu tisíciletí. Praha : Academia, 1997.

HLADKÁ, Zdeňka a kol. Čeština v současné soukromé korespondenci. Dopisy, e-mail, SMS. SSKomaily [CD]. Brno : Masarykova univerzita 2005.

HLADKÁ, Zdeňka. Jak si dnes píše mladí lidé. Čeština doma a ve světě, 7, 1999, s. 130 - 134.

HLADKÁ, Zdeňka; ŠMILAUER, Ivan. K specifickému rysům elektronické korespondence. In Teorie a empirie. Bichla pro Krčmovu. Brno : Masarykova univerzita, 2006, s. 151 - 162.

HOFFMANOVÁ, Jana. Rodinné mailování. In Principy jazyka a textu. Bratislava : Univerzita Komenského, 2000, s. 154 - 163.

HOFFMANOVÁ, Jana. Čeština v současné soukromé korespondenci (dopisy, e-mail, sms). In Přednášky z XLVI. Běhu Letní školy slovanských studií. Praha : FF UK, 2003, s. 57 - 70.

Vedoucí bakalářské práce:

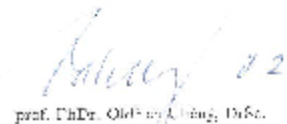
prof. PhDr. Oldřich Uliěný, DrSc.
UPOL

Datum zadání bakalářské práce: 30. dubna 2011

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2012

doc. RNDr. Miroslav Svoboda, CSc.
děkan

L.S.

prof. PhDr. Oldřich Uliěný, DrSc.
vedoucí katedry

line 30. dubna 2011

Čestné prohlášení

Název práce: E-mailová korespondence mladých lidí

Jméno a příjmení autora: Michaela Vlachová

Osobní číslo: P09000763

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 21. 4. 2013

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce prof. PhDr. Oldřichu Uličnému, DrSc. za poskytnuté konzultace, rady a doporučení.

Poděkování patří také všem pedagogům působícím na Technické univerzitě v Liberci na Katedře českého jazyka a literatury, kteří semnou byli ochotni bakalářskou práci konzultovat.

Dále děkuji všem respondentům, kteří mi poskytli texty svých soukromých korespondencí, které jsem v práci mohla uvést jako názorné praktické příklady.

Anotace

E-mailová korespondence mladých lidí

Bakalářská práce je primárně zaměřena na analýzu a komparaci formální i neformální roviny jazyka e-mailové korespondence a dále komparaci užívání jazykových prostředků v prostředí elektronické komunikace u dvou skupin mladých lidí. Část bakalářské práce je věnována tématům, která s prostředím elektronické komunikace úzce souvisejí. Jsou jimi Facebook, chat a sms zprávy. Cílem práce je dokázat existenci svébytného nového slohového postupu, kterým je elektronický styl.

Klíčová slova: e-mail, e-mailová komunikace, elektronická komunikace

Annotation

Email's correspondence of young people

In the first place the bachelor thesis is focused on analysis and comparison of a formal and informal level of a language of an email's correspondence. Secondly it concentrates on comparison in using of a language as a medium in the milieu of an electronic communication between the two groups of young people. Another part of the bachelor thesis includes also the topics with the milieu of an electronic communication, which are closely connected to this theme, such as Facebook, chat and text messages. The main aim of the thesis is to prove the existence of a new, independent stylistic, particularly an electronic style.

Keywords: e-mail, e-mail communication, electronic communication

Die Annotation

Korrespondenz der jungen Leuten per Email

Die Bachelorarbeit konzentriert sich vor allem auf eine Analyse und Komparation der formalen und informellen Ebene der Email's Korrespondenz. Weiter widmet sich die Bachelorarbeit der Komparation von Gebrauch der Sprachmitteln in einem Milieu der elektronischen Kommunikation zwischen zwei Gruppen der jungen Leute. Ein Teil der Bachelorarbeit enthält auch die Themen, die mit dem Milieu der elektronischen Kommunikation verbunden sind und die eng mit Facebook, Chat und Textnachrichten zusammenhängen. Das Ziel der Bachelorarbeit ist, die Existenz des neuen eigenartigen Stilverfahrens, der der elektronische Stil genießen wurde, zu beweisen.

Schlüsselwörter: E-Mail, E-Mail-Kommunikation, elektronische Kommunikation, E – mail-Korrespondenz

Obsah

1	Úvod.....	9
1.1	Postup a metody práce	10
2	Nové prostředky elektronické komunikace	11
2.1	E-mail.....	11
2.2	Chat	12
2.3	Sociální síť Facebook.....	12
2.4	SMS.....	13
3	Stylistické znaky jazykových prostředků	13
3.1	Epistolární styl	13
3.2	Styl emailové korespondence.....	14
3.3	Netiketa	15
3.4	Norma, úzus, kodifikace	15
3.5	Formální a neformální komunikace	17
3.6	Oficiální a neoficiální komunikace	18
3.7	Osoby právnické ve vztahu k mladým lidem a formální rovina	20
3.8	Psanost vs. mluvenost	21
3.9	Spisovnost vs. nespisovnost.....	22
4	Charakteristické rysy jazyka v elektronické komunikaci	25
4.1	Obecná charakteristika textů.....	25
4.2	Anglicismy	25
4.3	Akronymy, zkratky	26
4.4	Vyjádření postojů, gestikulace, mimiky.....	28
4.4.1	Emotikony.....	28
5	Popis postupu výzkumu	29
6	Ortografické hledisko	30

6.1	Záměna grafému y – i	30
6.2	Velká a malá písmena	31
6.3	Diakritika.....	31
6.4	Překlepy.....	32
6.5	Interpunkce.....	32
6.6	Řetězení grafémů jako náhrada za dlouhé hlásky	32
7	Lexikální hledisko.....	33
7.1	Okazionalismy, neologismy, novotvary.....	33
7.2	Frazémy, idiomy, frazeologismy.....	34
7.3	Akronymy, zkratky	34
7.4	Dialektismy	35
8	Syntaktické hledisko	35
8.1	Apoziopeze.....	35
8.2	Anakolut.....	36
8.3	Zeugma a kontaminace	36
8.4	Elipsa.....	36
8.5	Samostatné a osamostatněné větné členy.....	37
8.6	Syntaktická anomálie	37
9	Stylistické hledisko	37
9.1	Charakteristické rysy.....	37
9.2	Délka textů	38
9.3	Suprasegmentální jednotky	40
10	Zhodnocení hledisek	41
11	Komparace jednotlivých ukázek.....	41
12	Zhodnocení ukázek	46
13	Závěr	46

14	Seznam použité literatury	49
15	Seznam příloh	51

1 Úvod

Téma komunikace mladých lidí jsem si vybrala zvláště pro jeho současnou aktualizaci moderními dorozumívacími prostředky. Věková kategorie mládeže je vlastní nejen mně, ale také mým vrstevníkům a nejširšímu okolí přátel, se kterými komunikační situace navazují nejčastěji. Proto mohu čerpat z vlastních zkušeností. Elektronickou komunikaci využívám každý den, a čím déle v této oblasti působím, tím více si všímám její proměnlivosti, posunů a stále hlubšího zakotvení v každodenním životě.

Cílem práce je zachycení některých kritérií, kterými bych mohla blíže specifikovat psaný styl elektronické korespondence.

Jsem si vědoma výrazné rozmanitosti a rychlého vývoje jazyka používaného v internetové komunikaci, která se neomezuje pouze na psaní e-mailů, ale využívá dalších online možností. Proto do své práce v teoretické části také okrajově zahrnu informace o užívání jazyka na některých sociálních sítích. Konkrétně se zaměřím na Facebook, a to nejen u mládeže, ale také u firem a nefyzických osob, kde bude zajímavé pozorovat patrné úsilí o přesunutí komunikace z neformální na formální rovinu, dále pak na veřejných fórech, v SMS zprávách apod., což je téma úzce související s původně navrženým tématem práce. Bakalářskou práci jsem o tato témata rozšířila s vědomím vedoucího práce.

Obecně se ve své práci pokusím analyzovat formální a neformální rovinu jazyka mladých uživatelů elektronické korespondence a zhodnotím rozdíly mezi dvěma věkovými skupinami.

1.1 Postup a metody práce

Bakalářská práce bude obsahovat dvě propojené části, kde popíši a přiblížím termíny, které úzce s tématem souvisejí, a dále některé jazykové jevy, které se v elektronické komunikaci vyskytují.

Představím nové prostředky elektronické komunikace, zmíním některé stylové faktory jazyka, jeho charakteristické rysy ve vybraném druhu dorozumívání z hlediska ortografického, lexikálního, syntaktického a stylistického.

V rámci analýzy se budu věnovat také odchylkám, které uživatelé komunikace vytvářejí.

Veškeré jevy budu analyzovat nebo demonstrovat na vzorku nasbíraných materiálů. Styl elektronické komunikace budu charakterizovat na základě dvou skupin mladé generace a následně budu analyzovat rozdíly psané elektronické komunikace mezi těmito skupinami. Výsledkem bude zjištění frekvence jednotlivých charakteristických prvků v oficiální a neoficiální psané komunikaci.

Materiál, který ve své práci používám, je výhradně ze soukromých zdrojů. Jedná se o vzorek přibližně tří set e-mailů, několika konverzací z chatu na sociální síti Facebook a tří set SMS zpráv. Materiál užívám se souhlasem autorů.

Texty jsou rozdělené do dvou skupin podle věku uživatelů. První skupina elektronických korespondencí pochází od žáků deváté třídy a studentů středních škol, tzn. osob ve věku 14 – 19 let. Druhou skupinu tvoří korespondence studentů vysokých a vyšších škol, tzn. osob ve věku 19 – 26 let. Předpokládám, že věk bude tím faktorem, který bude hrát roli ve frekvenci užívání jazykových odchylek.

2 Nové prostředky elektronické komunikace

2.1 E-mail

E-mail, jinak také elektronická pošta, nahradil nejen téměř veškerou hmatatelnou korespondenci, ale také osobní komunikaci. Rozvoj elektronických a zvláště pak počítačových technologií zaznamenal na konci 20. století jeden z největších rozmachů v historii a ihned započal jejich celosvětový nástup. První záznamy o vzniku e-mailové korespondence v podobě, v jaké ji známe dnes, se datují kolem roku 1965. Přesné určení však není možné a dodnes v tomto ohledu přetrvávají značné rozepře.

Samotný název e-mail coby ustálené označení elektronické pošty pochází z anglického spojení *electronic mail*. Někdy bývá termín chybně užíván bez spojovníku pouze jako *email*. (HLADKÁ – ŠMILAUER, *K specifickým rysům elektronické korespondence*, s. 151 - 162)

Jedním z největších kladů tohoto způsobu komunikace je rychlost. Mezi odesláním a příjmem zprávy probíhá zanedbatelná doba čítající jen několik vteřin. Příjemce tak za normálních okolností, které nepočítají se stavem přetížené sítě, napadení e-mailu virem či spamem apod., zprávu obdrží téměř okamžitě, nezávisle na tom, v jakém časovém pásmu se vyskytuje.

Dalším plusem je fakt, že e-mail je zcela zdarma. Platbu za připojení k internetu nebereme v potaz, jelikož je možné internet využívat zcela bez poplatku, například pomocí připojení veřejné wifi sítě. (HLADKÁ, *Čeština v současné korespondenci. Dopisy, e-maily, SMS*, s. 45)

Dříve sloužil e-mail pouze k posílání elektronických dopisů. Dnes k němu můžeme připojit přílohu mající podobu různých forem – soubory s fotografiemi, hudba, textové soubory apod.

E-mail můžeme rozeslat jak jedné osobě, tak i více uživatelům najednou.

Text e-mailu se vpisuje přímo do textového editoru, který má podobu „okénka“ či „kolonky“. Samozřejmostí dnešního e-mailového editoru je úprava vzhledu písma, výběr jeho barvy a automatické opravy pravopisu.

Vzhledem k tomu, že se jedná o elektronický dokument, je možné jeho obsah dále kopírovat, upravovat, archivovat, tisknout apod. (ČECHOVÁ, *E-maily jako lexikografický pramen*, s. 9)

2.2 Chat

Chat je elektronický online rozhovor prostřednictvím komunikační sítě mezi dvěma a více uživateli najednou. Textové repliky jsou většinou krátké a připomínají běžnou konverzaci. Účastníci komunikace často nepoužívají diakritická znaménka a interpunkci.

Dříve museli uživatelé kvůli chatování navštěvovat různé servery, které k tomu byly určené. V dnešní době je tento trend nahrazován sociálními sítěmi, jako je například Facebook, které nám chatování umožní také.

V rámci chatové sítě může uživatel komunikovat s veškerými ostatními uživateli prostřednictvím tzv. *zdi*, na které se konverzace veřejně zobrazuje, nebo vést samostatný dialog s komunikačním partnerem v soukromém dialogickém okně. Dialogů lze vést i několik najednou.

2.3 Sociální síť Facebook

Facebook je webový systém, který vytvořil student Harwardovy univerzity Mark Zuckerberg. Podstata tohoto systému spočívá v navazování vztahů a navazování elektronické komunikace mezi uživateli internetu. Ti tak mezi sebou mohou navzájem komunikovat, diskutovat ve skupinách, sdílet obsahy multimediálních dat nebo ukládat elektronické soubory. (BEDNÁŘ, *Marketing na sociálních sítích: prosad'te se na Facebooku a Twitteru*, s. 11)

Uživatelé mohou mezi sebou navzájem chatovat.

Českou obdobou Facebooku je například sociální síť spoluzaci.cz.

2.4 SMS

Short Message Service, zkráceně SMS, je krátká textová zpráva, kterou uživatel zasílá pomocí mobilního telefonu. Uživatelé telekomunikačních sítí si SMS zprávy oblíbili zřejmě kvůli jejich ceně, která je výrazně nižší než například telefonický hovor.

V SMS zprávách se převážně nevyužívají diakritická znaménka. Pro úsporu času i místa se v textu objevují často zkratky, mnohdy i v kombinaci s číslicemi, nevynechávají se mezery.

Text pak může vypadat i takto:

HOJjakSEmas?VpraciDOBRY.prijeduZITRAvecer.TESIMsePA

3 Stylistické znaky jazykových prostředků

3.1 Epistolární styl

Epistolární, jinak také dopisový styl lze zařadit mezi styly funkční. Až na malé rozdíly můžeme vysledovat podobu se stylem konverzačním. Jedním z nich je zpětná vazba či reakce adresáta. U konverzačního stylu je adresát přítomen, tzn., že je schopen okamžitě reagovat nebo do konverzace zasahovat. U dopisového stylu je bezprostřední vazba nemožná.

Stejně jako u e-mailové korespondence, lze zde rozlišovat komunikaci oficiální a neoficiální (familiární).

Při familiární konverzaci je možné využívat jak spisovné, tak nespisovné prvky jazyka, vyjadřovat se expresivně apod. V tomto stylu konverzace se téměř nevyskytují žádná složitá souvětí a jeho témata bývají neuspořádána.

Do oficiálních psaných projevů by takové prvky pronikat neměly, pro nevědomost či nevzdělanost pisatele však mnohdy pronikají. (KARLÍK a spol. *Encyklopedický slovník češtiny*, s. 148)

3.2 Styl emailové korespondence

Styl e-mailové korespondence je oproti klasickému funkčnímu epistolárnímu stylu efektivnější vzhledem k možné okamžité zpětné vazbě adresáta. Tímto se přibližuje více stylu konverzačnímu.

V rámci psaného e-mailu rozlišujeme oficiální a neoficiální komunikaci. Často lze vysledovat prolínání těchto rovin, kdy autor vědomě či nevědomě mísí spisovnou češtinu s prvky češtiny obecné, nářečím a slangovými výrazy.

E-mailová korespondence se jeví jako hybrid mezi psanou a mluvenou podobou jazyka. Stejně jako ústní komunikace, bývá e-mailová komunikace spontánní a bezprostřední, projevující pisatelovy emoce. Tyto jevy jsou charakteristické pro neoficiální e-maily, a to zejména u mladší populace uživatelů. U oficiální psané formy by se měla dodržovat stejná pravidla, jako při psaní oficiálních formálních dopisů. Toto pravidlo se však vždy striktně nedodržuje. Mladí lidé často nezachovávají náležitosti oslovení, nedodržují pravidla pravopisu apod.

V elektronické korespondenci se objevují pravopisné chyby ve větší míře, než tomu je u klasické ručně psané korespondence. Pisatelé vynechávají interpunkci, nedodržují pravidla pro psaní velkých písmen, kvantitu hlásek, text často píše bez diakritických znamének nebo je užívají nahodile. Mladí lidé kontaminují český pravopis různými cizojazyčnými pravopisnými systémy. Charakteristické pro tento styl je nadměrné užívání zkratk, obohacování textu o nová slova, užívání internacionalismů a hra s grafickou podobou jazyka.

Snaha o rychlé sepsání e-mailu v souvislosti s úsporou času s sebou přináší chyby, které zapříčiní nesprávný úhoz na klávesnici. Tyto překlipy jsou časté například jako záměna grafému za grafém ležící v těsné blízkosti na klávesnici. Písmena mohou být také zcela vynechána, např. pokud pisatel provede slabý úhoz. V tomto případě se jedná o chyby technického typu.

Autor e-mailové korespondence má větší potřebu vyjadřovat své emocionální postoje a neverbální komunikaci. Gestikulaci nahrazuje například grafickou úpravou písma, užitím několika vykřičníků, řetězením grafémů nebo zapojováním emotikonů do textu. (HLADKÁ – ŠMILAUER, *Umíme ještě napsat dopis?*, s. 27 – 33).

3.3 Netiketa

Netiketa je soubor pravidel, která se postupem času vyvinula v důsledku rozmachu užívání elektronické komunikace a s ní i zvyšujícím se počtem uživatelů, jejichž záměrem je komunikaci škodit, přerušovat ji, uvádět nepravdivé informace, projevovat své emoce neslušnými výrazy nebo zobrazovat nepovolené informace, dokumenty a obsahy.

Název netiketa je složeninou z anglického *net*, tedy *síť*, a *etiquette*, tedy *etiketa* (pravidla chování). (JANDOVÁ, *Konverzace na WWW chatu*, s. 24)

Pravidla e-mailové netikety by se měla dodržovat stejně tak jako pravidla etikety při běžné osobní komunikaci. Pavel Satrapa je ve svém článku Netiketa shrnuje do dvou bodů: 1) *Adresátem sdělení je člověk*, 2) *Berte na něj ohled*.¹ (SATRAPA, *Netiketa*)

3.4 Norma, úzus, kodifikace

Jazykovou normu lze chápat ve dvou polohách smyslu významu. Na jedné straně se jedná o normu jakožto obecný centrální pojem, na straně druhé ji lze vykládat jako normu výhradně spisovného jazyka. V praxi se však tyto dva pojmy často nevymezují a celkové chápání se vysvětluje pouze jako norma spisovného jazyka.

Termín se v lingvistickém prostředí začal využívat především na základě prací jazykovědce Herrmanna Paula, který svůj pojem „obecná řeč“ charakterizoval podobou zákoníku, jehož pravidlanemusí být nutně kodifikována, ale určuje je obyčej lidí. V Pražském lingvistickém kroužku zpočátku panovala jistá nevyhraněnost a nesourodost ve významu pojmu, a to i u kodifikace či úzu. I tak se jazyková norma obecně charakterizuje jako souhrn vlastností spisovného jazyka a jejich požadavků na něj. Jedná se o soubor jazykových pravidel, která se v průběhu času vyvinula sama, tedy nikoliv s pomocí jazykovědců. Iva Nebeská ve své publikaci *Jazyk, norma,*

---

¹SATRAPA, Pavel. Netiketa. In: *Lupa* [online]. 2005 [cit. 2012-06-05]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/netiketa/>.

spisovnost uvádí, že za pojem *spisovná norma* můžeme považovat prostředek, pomocí kterého byl funkční princip regulace spisovného jazyka konkretizován.²

Na základě několika definicí od různých autorů lze vymezit jednotlivé rysy jazykové normy. Jsou jimi inherentnost, implicitnost, regionální přijatelnost, pravidelnost užívání jazykových prostředků, bezpříznakovost (zvláště u normy výslovnostní), závaznost, ustálenost, funkčnost, kultivovanost a jednota. Na tyto rysy je kladen důraz v různé míře a jejich využívání nebývá u všech na stejné úrovni. Charakteristiku spisovné normy je pak nutné ještě rozšířit o pojem záhodnost, jak uvádí Nebeská v práci *Jazyk, norma, spisovnost ...je žádoucí, aby soustava spisovných prostředků byla jazykovým společenstvím přijímána jako konvencionalizovaná norma, aby jejich užívání bylo spontánní a bezpříznakové*.³

U elektronické korespondence je norma narušována ve smyslu vztahu k úzu. Normativnost se stává čím dál více expresivnější. Všechny tyto jevy mají za následek odosobnění.

Některé ze základních rysů charakterizujících normu přecházejí k dalšímu pojmu, a tím je úzus. Úzus je obecně pojímán jako ustálený zvyk. V jazyku se pak jedná o ustálené způsoby vyskytující se při dorozumívání v závislosti na čase i sociálním prostředí. V článku *K pojmu uživatel jazyka v teorii spisovného jazyka* od Vladimíra Barneta se dozvídáme, že úzus není jev nesoucí prestižní povahu, jak je na rozdíl od normy často očekáváno. Vyskytují se zde jak výrazy spisovné, tak nespisovné. (NEBESKÁ, *Jazyk, norma, spisovnost*, s. 17)

I u tohoto pojmu se potýkáme s ne zcela přesně vymezenou definicí. Přesně určit nelze ani rysy vydělující pojem norma a úzus od sebe navzájem. *Jestliže je úzus na jedné straně chápán jako realizace normy v jazykovém společenství a na druhé straně je pramenem, ze kterého se norma tvoří (napájí), je zde vážné nebezpečí pohybu v kruhu*.⁴

---

²NEBESKÁ, Iva. *Jazyk, norma, spisovnost*. s. 16.

³NEBESKÁ, Iva. *Jazyk, norma, spisovnost*. s. 23.

⁴NEBESKÁ, Iva. *Jazyk, norma, spisovnost*. s. 56.

Ke zmírnění napětí mezi normou a územ měl posloužit nově vymezený útvar jazyka - hovorová čeština. V dnešní době se však hovorová čeština stala nejednotně chápanou. Dle Nebeské tak tento pojem pomalu zaniká.

Uživatelé elektronické korespondence posouvají konverzaci do stále expresivnější roviny. Užívají např. více okazionalismů. Jako prostředek vyjádření neverbální komunikace jsou používány emotikony apod.

Kodifikací se v lingvistice obecně míní zaznamenání a uzákonění spisovné normy v jazykových směrodatných příručkách. Těmi mohou být mluvnice, slovníky, pravopisné příručky a příručky výslovnostní. Jedná se tedy o vědecký popis jazykového již běžně užívaného jevu. Vztah mezi tímto jevem a jeho popisem má však i svá omezení: *spisovná norma má objektivní charakter, tj. existuje jako nezávislá objektivní zákonitost, naproti tomu kodifikace je výsledkem určitého stupně poznání, je historicky omezeným stupněm poznání spisovné normy.*⁵

Veškeré jevy, které norma zahrnuje, nemusí být nutně kodifikovány. V ideálním případě by měla kodifikace normu stabilizovat, regulovat a odhadovat její vývoj.

Prozatím se nestalo, aby výrazy, které používáme v elektronické korespondenci a které pocítujeme jako silně expresivní, např. emotikony, akronymy apod., byly kodifikovány.

3.5 Formální a neformální komunikace

Asynchronní internetová či elektronická komunikace se může, stejně jako komunikace běžná (tváří v tvář), rozlišovat podle míry závažnosti situace, vztahů s adresátem apod. na komunikaci oficiální, která by měla být spjata s formálním a kultivovaným vyjadřováním, a neoficiální, u které jsou přípustné jisté formy nespisovnosti, familiárnosti apod. Běžná ústní komunikační situace se odehrává mimo jiné na určitém místě a za určitého času. Elektronická komunikace tyto aspekty postrádá.

Formální komunikace se vyznačuje spisovností, tedy užíváním spisovného jazyka jako jazyka reprezentativního a prestižního, kultivovaností a připraveností. Požadavky formální psané komunikace se lépe splňují za předpokladu, že bude mít autor textu na

---

⁵DOLEŽEL, L. *Spisovná norma z hlediska potřeb společnosti*, s. 199 – 205.

přípravu čas. Vzhledem k možnosti této přípravy se od formální komunikace očekává rozsáhlá slovní zásoba a složité větné celky bez interpunkčních, pravopisných či jiných chyb. Formální komunikace by měla probíhat zvláště během oficiálních situací. Vztahujeme-li téma na elektronickou korespondenci, měla by taková komunikace probíhat např. mezi studenty a pedagogy, občany a právníckými osobami či institucemi, občany a doktory apod. V takových případech by se měla dodržovat náležitá forma stylu psaní. Respektovat by se také měla pravidla netikety.

U elektronické komunikace často dochází k prolínání oficiální a neoficiální formy komunikace, čímž vznikají polooficiální stylistické hybridy. (PEŇÁZ, *Medium aevum redivius (Ke středověké komunikační mentalitě uživatelů webu)*, s. 94 – 101)

V neformální komunikaci je přípustná jistá míra nespisovnosti, familiárnosti. Vše závisí na oficiálnosti situace, vztazích s adresátem a společenské sféře. Neformální elektronická komunikace probíhá nejčastěji mezi vrstevníky navzájem, přičemž se dotyční nemusejí znát osobně. Přesto mezi sebou komunikují na neformální rovině, využívají vulgární výrazy, vyjadřují expresivitu, emocionální postoje, snaží se být originální, vtipní a bezprostřední. Jedná se o tzv. odosobnění. Jejich komunikace nijak nezávisí na čase nebo prostoru.

Neformální elektronická komunikace se vyznačuje porušováním především pravopisné a syntaktické normy. Častá je absence diakritiky, interpunkce a rozlišování grafémů.

3.6 Oficiální a neoficiální komunikace

S přesahy narušujícími oficiální rovinu komunikace se setkáváme velmi často. Pronikání nespisovných prvků či prvků užívaných při běžné neoficiální komunikaci, chybná oslovení adresáta a vyjadřování expresivity zapříčiňuje mnoho faktorů. Jsou jimi neznalost, nevzdělanost, laxní přístup a nedbalost, neuvědomění si oficiální situace apod.

Chat, SMS zprávy i Facebook slouží převážně jako prostředek neoficiální komunikace. SMS zprávy jsou na rozdíl od telefonního hovoru pocíťovány jako méně slušná forma komunikace.

Chat býval dříve využíván pouze k neoficiálním projevům. Dnes již existují různé online diskuze či linky bezpečí, kde můžeme hovořit například s doktorem, poradci či jinými odborníky. S těmito lidmi se můžeme spojit v diskusním pořadu a prostřednictvím chatu pokládat otázky k probíranému tématu. Na takovou realitu nás vždy moderátor pořadu upozorní. Příkladem takového pořadu je *Sama doma* nebo *Snídaně s Novou*.

Chatová forma komunikace vystřídala dřívější telefonní hovory. V této fázi se od korespondentů očekává oficiální forma komunikace, a tedy formální projev. V praxi snahu o zachování této normy vidíme málokdy.

V elektronických diskuzích se na místo oslovení *Vážená paní*, *Vážený pane* doktore apod. objevuje *Dobrý den*, nebo dokonce v podobě bez diakritiky *dobry den*. Za posledních několik let lze u pozdravů vysledovat jisté posuny vzhledem k významu slova. Tato skutečnost je otázkou etikety. Dřívější pozdravení *dobrý den* znamenalo popřání dobrého dne i pro lidi, s nimiž jsme se osobně neznali. Samozřejmostí bylo například pozdravení ostatních cestujících při vstupu do tramvaje. Dnes se význam tohoto pozdravu poněkud posunul do roviny výhradně lidského kontaktu.

Pozdravení *dobrý den* se dnes více a více objevuje u formální korespondence celkově. Užít správné oslovení mnohdy nedokážou dokonce ani vysokoškolští studenti při komunikaci s pedagogy a své e-maily ve valné většině začínají oslovením *Dobrý den*. Ve všech případech analyzovaného materiálu tohoto typu e-mailů byla využita diakritika, např. *Dobrý den, omlouvám se za zpoždění...*, *Dobrý den, chtěla bych se zeptat, v jaké době mohu očekávat ...*, *Dobrý den, na čtvrtěční proseminář ...*, *Dobrý den, chodím do prvního ročníku na Vaše hodiny ...*

V některých případech se objevila správná oslovení *Vážená paní*/ *Vážený pane*, ovšem pouze s příjmením pedagoga a bez titulace, např. *Vážený pane Černý*, *Vážená paní Nedomlelová*, *Vážená paní Pávová*,...

Dále se vyskytla oslovení, ve kterých se naopak nadměrně hromadily a řetězily oslovovací výrazy, např. *Vážená paní docentko Štědroňová*, *Vážený paní inženýrko Drápková*, *Vážená paní doktorko, inženýrko Sojková*,...

Správná podoba oslovení (*Vážená paní*/ *Vážený pane* + titulace) se z celého vzorku e-mailů objevila pouze u studentů oborů českého jazyka nebo filologie.

Několikrát bylo v oficiální korespondenci užito *Nashledanou*. Je zřejmé, že význam tohoto slova se stejně jako u pozdravu *Dobrý den* cítí u dnešních jinak než původně.

V oficiálních e-mailech středoškolských studentů se objevily i známky expresivity. Student se snažil vyjádřit svůj postoj nebo vztah ke skutečnosti především pomocí emotikonů. *Dobrý den, doufám, že jste nečekala dlouho :-)....*, *Mějte se hezky:-)....*, *k testu nás půjde nakonec jen 10:-).(...* .

V elektronické oficiální korespondenci u vysokoškolských studentů se emotikony neobjevily vůbec.

Pronikání nespisovných prvkůat vědomě, či nevědomě je velice časté u obou skupin studentů. Nejčastěji se v psané oficiální podobě používají hovorové výrazy *jo* namísto *ano*.

Dialektismy, frazeologismy a akronymy se ve velké míře neobjevují téměř v žádném ze zkoumaných vzorků.

Mezi nejčastější chyby hodnocené z pravopisného hlediska patří nesprávné užití interpunkce, absence diakritiky, špatné užití velkých a malých písmen, nesprávné užití grafému y/i (nejčastěji ve shodě podmětu s přísudkem), záměna s/z v prefixech, překlapy apod.

3.7 Osoby právnické ve vztahu k mladým lidem a formální rovina

Zajímavým úkazem poslední doby je přizpůsobování komunikace právnických osob či institucí mladým lidem, např. v zájmu přilákání nové mladé klientely.

Velká část komunikace mladých lidí se odehrává v elektronickém prostředí a firmy se této skutečnosti musí přizpůsobit. Často tak činí prostřednictvím Facebooku.

Facebook je primárně prostředím pro neoficiální formu komunikace, kde si uživatelé mohou mimo jiné vytvořit vlastní „skupinu“. Cílem „skupiny“ je propagování určitého obsahu a výměna informací. Soukromá osoba vlastníci firmu tak může propagovat informace, výrobky apod.

Mnoho firem si na Facebooku zakládá své účty a profily stejně jako fyzické osoby. Přidáním fyzických osob do statusu „přátelství“ se tak právnická osoba dostává do podvědomí uživatelů.

Některé právnické osoby si snaží na Facebooku zachovat svou reprezentativnost a prestižnost a tím pokrýt všechny aspekty formální komunikace, především spisovnost a kultivovanost. Příkladem jsou bankovní instituce, velké kosmetické firmy atd., které ve svých skupinách propagují nabídky. Statusy (veřejná sdílení informací) jsou psány vždy se snahou o správnou interpunkci, diakritiku a gramatickou správnost. Reakce mladých lidí na takovéto statusy formálnosti pozbývá. Komentáře jsou psány vždy jazykem zachovávajícím rysy neformální komunikace (viz výše).

Souhrnně se některé právnické osoby snaží do neformálního elektronického prostředí přetáhnout formální jazykovou rovinu, ač bez adekvátní zpětné jazykové vazby.

Druhou skupinou právnických osob jsou firmy, které se již tematicky přibližují životnímu stylu mladých lidí. Jedná se například o obchody se sportovním oblečením, tzv. skateshopy, sportovní agentury nabízející adrenalinové zážitky apod. Tyto právnické osoby se svým jazykovým vyjádřením nijak neliší od užívané elektronické formy jazyka mladých lidí na Facebooku. V jejich vyjadřování můžeme pozorovat neformálnost, nekultivovanost a nespisovnost. Tyto skupiny mají pochopitelně větší přízeň mladých uživatelů než skupiny zakládající si na své formálnosti.

3.8 Psanost vs. mluvenost

Jedním z hlavních atributů elektronické korespondence je již výše zmíněná časová nenáročnost. Vzhledem k časové tísní, ve které uživatelé většinou svůj text píšou, se stává, že autor si svůj text po sobě již nemůže přečíst a případné pravopisné chyby opravit. Dále je třeba mít na paměti převažující věkovou skupinu uživatelů. Do ní často spadají generace lidí mladší třiceti, ještě častěji mladší dvaceti let. Módním hitem se zdá být přiblížení či imitování mluvené řeči a každodenní komunikace. Tyto okolnosti mají zřejmě za následek skutečnost, že psaná elektronická komunikace bývá ve formě nespisovné, kombinující různé prvky apod. *Komunikace... probíhá sice v psané formě, ale jinak vykazuje většinu rysů komunikace mluvené – je neoficiální, nepřipravená,*

*spontánní, vázaná na konkrétní situaci, uplatňují se v ní rysy expresivity a emocionality, má dialogický charakter.*⁶ Tyto charakteristické textové rysy se objevují v e-mailové korespondenci a chatu pokaždé v různé míře a intenzitě.

3.9 Spisovnost vs. nespisovnost

Spisovnost byla dříve vnímána jako bezproblémový, jasný a srozumitelný prostředek kultivovaného vyjadřování. Pražská škola jí tak nevěnovala přílišnou pozornost. Situace se začala měnit až zhruba kolem 60. let. *Ukazuje se, že pojem spisovnost má pouze funkci spojovacího článku mezi pojmy spisovná norma, spisovný úzus a kodifikace.*⁷

V závislosti vztahu spisovnost a norma existuje problém, kterým se zdá být napětí mezi teorií a praxí, tedy mezi kodifikovanou spisovnou normou a skutečností. V každodenní komunikaci mluvčí vedle spisovných výrazů používají také nespisovné nebo ne plně spisovné prostředky.

Spisovný jazyk by měl plnit funkci reprezentativního, prestižního útvaru národního jazyka. Na první pohled jednotný celek bychom mohli dle Trávníčka dále rozdělit do následujících tří útvarů: hovorový, vlastně spisovný a umělecký, přičemž hovorovým jazykem se rozumí mluvná forma spisovné češtiny. (TRÁVNÍČEK, *Úvod do českého jazyka*, s. 31)

Dle mnohých diskuzí bohemistů lze shrnout několik obecně platných kritérií, která by splňovala podmínky spisovnosti. Řešení daného stavu by mělo *vyhovovat z hlediska kontinuity spisovné češtiny, nemělo by ochuzovat její výrazové možnosti, mělo by být přijatelné ve všech regionech, pokud možno ve všech věkových vrstvách, v různých typech společenství a v neposlední řadě by se na něm měla shodnout většina bohemistů.*⁸

---

⁶JANDOVÁ, *Konverzace na WWW chatu*, s. 88.

⁷NEBESKÁ, Iva. *Jazyk, norma, spisovnost*. s. 63.

⁸NEBESKÁ, Iva. *Jazyk, norma, spisovnost*. s. 106.

Autoři elektronických psaných textů užívají spisovnou i nespisovnou formu jazyka povětšinou v kombinaci. Tento hybrid nemusí vznikat z pouhé neznalosti spisovného jazyka. Na jedné straně se autor touto formou může pokusit o ozvláštnění komunikace, na straně druhé si uživatelé elektronických komunikací na správnosti psaného jazyka mnohdy nezakládají. Vědomí, že recipient přijme text v jakékoliv podobě a jeho obsahu porozumí, nepřispívá k vynaložení většího úsilí o jeho správnou spisovnou podobu.

V textu se často vyskytují vulgární výrazy, obecně české prvky, chybný pravopis, zkratky, akronymy, emotikony ale i hovorové výrazy. Text není nutně psán s diakritikou. Celkově se tato psaná podoba jazyka, ať už se jedná o soukromou e-mailovou korespondenci či veřejné chaty a fóra, podobá spíše každodenní běžné konverzaci. *Od počátku své existence se chat projevuje jako běžná každodenní konverzace, při které účastníkům příliš nezáleží na její jazykové formě.* (Jandová, *Konverzace na WWW chatu*, s. 87.)

Koncovky *-ej* jsou u skloňování adjektiv používány namísto *-ý*: *novej – nový, mokrej – mokrý, starej – starý*. Naopak v kořeni slova se skupina *-ej-* objevuje zřídka. Častěji se tedy setkáme se spisovnou podobou slov, např.: *víkend* nikoliv *vejkend*, *zítra* nikoliv *zejtra*, *být* nikoliv *bejt*.

Dále se objevuje nesprávně užitá deklinační zakončení *-ama*: *A nejsou už za dvermama?, S těma písenskama fakt nevím.*

Psaní skupiny *mě, mně* se jeví jako chaotické, uživatelé nerespektují pravidla zápisu této skupiny hlásek: *Vidíš mně?, Mně se jen tak nezbavíš., Dej to ke mě.* Často také bez diakritiky: *Chces u me dneska spat?* Stejně tak tomu je i u jiných slov, která v kořeni slova obsahují skupinu hlásek *-mně,-mě*, např. *Zapomel na me.*

Nepřesné bývá užívání interpunkce, mnohdy dokonce zcela schází. Používané jsou především tři tečky, které mohou text vnitřně členit nebo ukončovat. Zřídka se objevuje tečka na konci věty, členění pomocí čárky se neobjevuje téměř nikdy.

Zajímavé je ozvláštnění jazyka v nespisovné konverzaci, které může působit až recesivně, např. spisovné zakončení slovesa infinitivního tvaru koncovkou *-ti*: *Jdu zase psati, at to mam hotovy. Budu na tebe mysleti.*

V internetových komunikacích můžeme vysledovat také prvky dialektu. Jedná se především o neoficiální weby, blogy, chaty, soukromou neformální e-mailovou korespondenci, v menší míře také weby oficiální.

Hana Goláňová se pokusila vysledovat tyto rysy komunikace vztahující se k valašskému nářečnímu úseku. Z jejího výzkumu je patrné, že nářeční prvky se vyskytují i u institucionálních komunikací, tzn. na oficiálních webech a veřejných zařízeních. Na tomto typu komunikace je patrné, že se jedná o ozvláštnění jazyka a pokus o přitáhnutí pozornosti čtenáře.

Goláňová se zde zmiňuje například o webových stránkách zájmových organizací. Na těchto stránkách je příznačné nadužívání prostředků *tož* a *vitaj*. Např. *u Severomoravského oblastního šipkového vztahu Dart Club Sniper Horní Bečva: Vitajte na našem oficiálním webu...* V návštěvní knize obecního úřadu: *tož co, zemňáky už máte zorané?*⁹

Autorka v článku shrnuje poznání, že se jedná především o změny hláskoslovné a tvaroslovné: *A chcel jsem sa optať, jak to tam máte s tým hnojem?* Ojediněle se objevují stará nářeční lexika, např. *Zdar Ogaři a Cérky*, ...(Goláňová, *Východomoravský dialekt na internetu*, s. 64 – 67).

Dle soukromého výzkumu, který jsem provedla na základě několika elektronických korespondencí s uživateli z Moravy (konkrétně ze Zlínského kraje), jsem na rozdíl od Goláňové dospěla k závěru, že v běžné neoficiální e-mailové korespondenci mladých lidí (převážně vysokoškolských studentů) se dialekt nijak neprojevuje, ač ho v běžné osobní konverzaci užívají. V jejich psaném textu se naopak často vyskytují jevy přejaté z obecné češtiny, častá je absolutní absence kvantity hlásek.

Dále uvádím srovnání neoficiální e-mailové korespondence mezi uživateli. První autor bydlí na Moravě (*) v okolí Zlína, druhý autor v Čechách (**) v okolí Jičína:

*Záleží na tom jak se vyspí. Někdy tě vyhodí kvůli prdkotině a někdy ti to s odřenejma ušima dá. Musí na tobě vidět, že tomu rozumíš a to zjistí velmi snadno. Zeptá se tě na nějakou chyták- proč je něco tak jak to je...a když to nevím, tak je jasný, že moc nerozumíš tomu z čeho seš zkoušená.

---

⁹GOLÁŇOVÁ, Hana. *Východomoravský dialekt na internetu*, s. 64 – 67.

**Jsi mooc hodnoučká!!!Ten Bush je ideální!!vazne! moc dekuju!!!.....akorat nevím jestli sis udala neco pro sebe protoze to mi neprislo....zkus to jeste jednou prosím:)

4 Charakteristické rysy jazyka v elektronické komunikaci

4.1 Obecná charakteristika textů

Autoři textů většinou nevyužívají horní řadu písmen české klávesnice, tzn., píše text bez diakritiky. Jde zřejmě o *pozůstatek z doby počítačů elektronické komunikace, kdy rozdílná technická zařízení ... nezaručovala, že se u příjemce text objeví ve stejné podobě, jak byl autorem napsán.*¹⁰ Je možné, že se jedná o zažitý rys psané elektronické komunikace související s časovou (ne)náročností, dokonce snad s módní záležitostí. Psaní diakritiky může leckdy působit až rušivě, obzvláště na facebookovém chatu a veřejných neoficiálních fórech.

Dalším fenoménem doby se stává nahrazování grafému -v grafémem -w v českých výrazech: *wenku, we (škole), wole...* (JANDOVÁ, *Konverzace na WWW chatu*, s. 89) Tento jev mohl vzniknout při psaní SMS zpráv. Grafém -w je na mobilní klávesnici umístěn na prvním místě tlačítka. Autor tak nemusí písmenka proklikávat, jako je tomu u psaní grafému -v. Slova se pak ke všemu jeví jako anglicismy, což je u mladší generace velice oblíbené a moderní.

4.2 Anglicismy

Jeden z nejběžnějších způsobů obohacování slovní zásoby je přejímání slov z jiného jazyka. Často jsou slova převzata z jazyka anglického. Poté výrazy nazýváme jako tzv. anglicismy. Vyskytují se v neformální elektronické konverzaci stejně jako v konverzaci formální (zde nejčastěji v podobě odborných termínů).

Pro mladé lidi jsou internacionalismy moderní a atraktivní. *Tento vliv (působení cizojazyčných prvků) se projevuje v mluvě mladých lidí, kteří se s cizími jazyky*

---

¹⁰JANDOVÁ, *Konverzace na WWW chatu*, s. 89.

*dostávají do kontaktu při cestování, při studiu, v souvislosti se zájmem o oblast počítačů, o moderní hudbu apod. Orientací na západní kulturu a její jazykovou reprezentaci se mladí lidé mj. snaží vymezit proti rodičovské generaci.*¹¹

Internacionalismy využívají účastníci e-mailové korespondence mj. jako prostředek jazykové hry a aktualizace jazyka. *Hra s jazykem v síti je překvapivě bohatá, odehrává se nejen v rámci jednoho jazyka, ale často i v rozmezí několika jazyků cizích.*¹² Kromě převládajících anglických výrazů můžeme ojediněle najít výrazy německé a ruské.

K přejatým výrazům se v českém psaném i mluveném textu mnohdy připojují různé afixy včetně těch původních. Nově vzniklá slova lze dále skloňovat. Jedná se o plnovýznamové výrazy i o zkratky a akronymy. Př. - *pošli SMSku*, - *došel mailík*, - *máš phouna*, - *máš boyfrenda*, - *co dělat o weeku*.

Připojování afixů však není pravidlem. Vyskytují se i výrazy v původní podobě. Př. - *mám se good*, - *jsem dead*, - *u mě not bad*, - *hello*, - *nějakej job*, - *jsem single*, - *můj boss*.

Řada slov se objevuje jako hybridní formy slov přejatých. Tato skutečnost pramení buď z neznalosti psané podoby výrazu, nebo slouží opět jako aktualizace jazyka. Př. - *máš pejpry*, - *jíst v mekáči*, - *bude ekšn*, - *dej tajmík*, - *oukey*.

V e-mailové korespondenci se mohou objevit i počeštěné německé výrazy, které v textu mohou působit recesivně. Př. *Noo u závory se nedáš nahoru na **kurve**... ale dozadu...tak 2KM*, rovně. Zde se pravděpodobně jedná o užití německého výrazu *die Kurve*.

4.3 Akronymy, zkratky

Snaha o krátké, stručné a rychlé vyjadřování, dále o jazykovou aktualizaci přivedla uživatele k vytváření slov nových, jimiž jsou zkrácené výrazy, zkratky a akronymy. Převážná část těchto jevů je v elektronické komunikaci odvozována od cizojazyčných slov či slovních spojení.

---

¹¹HLADKÁ, Z. *Cizojazyčné prvky v korespondenci mladých lidí*.

¹²ČMEJRKOVÁ, S. *Čeština v síti: Psanost či mluvenost? (O stylu e-mailového dialogu)*, s. 242.

Slova vytvořená abreviací musí být pro adresáta srozumitelná. Přesný a úplný soupis zkratk a jejich výkladový slovník neexistuje.

Častým příkladem zkrácených slov jsou univerbizovaná slova. Ta jsou ve velké míře využívána v neoficiální e-mailové korespondenci, v SMS zprávách a na online facebookovém chatu, např. *panelák* (panelový dům), *hambáč* (hamburger), *fitko* (fitness centrum), *mejlovka* (mejlová adresa), *normoš* (normální), *určo* (určitě).

Zajímavá je také regionální přizpůsobivost těchto výrazů. Na Moravě se výrazně častěji můžeme setkat s příponou *-oš*: *sekoš* (secondhand), nově také *digoš* (digitální fotoaparát, *ten mě vyfotí, má digoše*). (Jandová, *Konverzace na WWW chatu*, s. 116)

Dalším příkladem jsou zkratkovitá slova vzniklá ze substantiv, adjektiv či adverbíí na základě odpojení části slova, např. *bus* (autobus), *tel* (telefon), *brou noc* (dobrou noc), *max* (maximálně), *bře ty* (dobře ty), *dom* (doma).

Nejčastěji bývají zkratky odvozené od cizojazyčných výrazů, není to však podmínkou. Některé jsou využívány i při běžné osobní komunikaci, jiné mají podobu zvláště grafickou. Do skupiny českých i cizích zkratk, akronymů apod., které se při mém výzkumu frekventovaně vyskytovaly v neoficiálních e-mailech a facebookové konverzaci patří např. *o5 z5* (opět zpět), *tlv* (ty vole), *JC* (Jičín), *LBC* (Liberec), *mmnt* (moment, někdy také jako deminutivum *mmntík*), *jj* (jo jo), *nn* (ne ne), *chjo* (ach jo), *DVD* (digital video disc), *snb* (snowboard).

Jednou z podob je již zmiňovaný akronym. Jedná se o iniciálové zkratkové slovo, které není foneticky hláskováno. Čteme ho jako jeden celý výraz, který je možné skloňovat. Takto označované bývají víceslovné odborné termíny (*AIDS*), firmy (*Čedok*) a zkrácené cizojazyčné fráze, převážně z anglického jazyka. Právě tyto cizojazyčné akronymy jsou příznačné pro elektronickou komunikaci mezi mladými lidmi. Slouží k úspoře času nebo ke skrytí tabuizovaného slova. (ČMEJRKOVÁ, *Čeština v síti*, s. 225). Existují internetové slovníky, které významy těchto slov vysvětlují, např. *zkratky.cz*, *tyl.cz*, *acronymfinder.com*.

Mezi často používané cizojazyčné akronymy patří např.: *asap* (as soon as possible = co nejdříve), *sry* (sorry = promiň), *bbl* (be back later = vrátím se později), *btw* (by the way = mimochodem), *dr* (didn't read = nečetl jsem), *etc* (et cetera = a tak dále), *jam* (just a minute = malý moment), *lol* (laughing out loud = hlasitě se směji), *np* (no problem =

žádný problém), *omg* (oh my God = ó můj bože), *rofl* (rolling on the floor laughing = smíchy se válím po podlaze), *thx* (thanks = děkuji), *wtf* (what's the fuck = co to má sakra být?). (ČMEJRKOVÁ, *Čeština v síti*, s. 225)

4.4 Vyjádření postojů, gestikulace, mimiky

V psané podobě je pro uživatele chatu důležité vyjádření emocionálních stavů, mimiky, gest, síly hlasu, intonace a upřesnění myšlenek vůbec. Toto tvrzení platí také pro e-mailovou korespondenci.

Autoři používají jako nástroj již ustálené a všem účastníkům komunikace významově jasné způsoby zápisu různých interpunkčních znamének, velikostí písmen, jejich opakování a užívání emotikonů.

Velké grafémy často naznačují sílu hlasu, jejich zmnožení pak vyjadřuje emocionální postoj autora textu. Např. pozdrav *AHOOOJ* je projevem nadšení z elektronického shledání uživatelů. Nebo *GOOOOOOLLL!!!!*, kde je síla hlasu ještě více zvýrazněna zmnoženým interpunkčním znaménkem. V osobní komunikaci by komunikující člověk takové slovo pravděpodobně zakřičel nebo by alespoň zvýšil hlas.

4.4.1 Emotikony

Dalším specifickým jevem jsou emotikony. Staly se nejužívanějším prostředkem, který nahrazuje téměř všechny postoje a gesta při komunikaci tváří v tvář.

Někdy je tento výraz (*emotikons*, z anglického *emotional icons* – emocionální obrázky) nahrazován výrazem *smajlík* (z anglického *smile* >*smiley*), což je označení nepřesné. Výraz *smiley* by měl vyjadřovat pouze úsměv.

Emotikony znázorňují různé emocionální výrazy obličeje. Rozšířené jsou u všech druhů elektronické komunikace, ovšem přípustné jsou pouze v korespondenci neoficiální, kde dokreslují význam textu.

Jejich podoba může být textová, kdy jsou požadované emoce znázorněny interpunkčními znaménky a některými dalšími speciálními symboly (např. zapisování

ASCII kódů čtených zleva doprava), nebo grafická, kdy se úmyslně podobají obrázku ve tvaru obličeje. (ŽEMLIČKA, *E-mail, chat, SMS: praktický průvodce elektronickou komunikací*, s. 83 – 86)

Dnešní textové editory jsou schopny převádět starší textové emotikony do novější grafické podoby zcela automaticky. Tato funkce je zastoupena už i u řady mobilních telefonů, tudíž se podoba textových emotikonů z psaného textu téměř vytrácí. Avšak i pro zaznamenání grafické podoby je nutné znát skladbu textových emotikonů.

Ukázka několika základních textových emotikonů:

:-) - úsměv

:-(- - smutek

:-(-(- - pláč

;-) - mrknutí, spiklenecké mrknutí

:-D - smích

:-P – vyplazený jazyk

:-O – údiv, úlek

:-! - nevolnost

:-* - polibek

5 Popis postupu výzkumu

Zaměřím se na charakteristiku jazykových rysů elektronické komunikace, tj. e-mailů, chatů a SMS zpráv. Dále budu srovnávat oficiální a neoficiální psané elektronické projevy mladých lidí.

První porovnávanou skupinu tvoří elektronická korespondence žáků deváté třídy a studentů středních škol (tzn. mladých lidí ve věku 14 – 19 let). Druhou skupinu tvoří studenti vysokých a vyšších odborných škol (tzn. mladých lidí ve věku 19 – 26 let).

Klasifikované materiály jsou vzorkem tří set e-mailů, tří set SMS zpráv a několika online diskuzí, převážně na facebookovém chatu.

Zaměřím se na klasifikaci z ortografického, lexikálního, syntaktického a stylistického hlediska, porovnám oficiální a neoficiální komunikace mezi oběma skupinami na základě jedné celé konverzace klasifikuji vzniklé odchylky, na kterých posoudím jazykové rozdíly a jejich frekvenci užívání mezi jednotlivými skupinami. Tyto odchylky na základě svého výzkumu označím jako charakteristické rysy elektronické komunikace.

Uvedené ukázky jsou převážně neopravované a ponechané v původní podobě.

6 Ortografické hledisko

6.1 Záměna grafému y – i

Jednou z nejběžnějších ortografických odchylek vznikajících v psaném elektronickém textu je záměna grafémů *y* a *i*. Tyto výkyvy vznikají především v zakončeních podstatných a přídavných jmen a také v koncovech mluvnické shody podmětu s přísudkem. V menší míře se záměna grafému *y* a *i* vyskytovala ve vyjmenovaných slovech. Pisatelé se těchto záměn dopouštějí primárně v neoficiální psané komunikaci. V oficiální komunikaci se tyto odchylky vyskytují méně.

Př. Neoficiální komunikace skupiny 19 – 26 let:

doufam, ze jsi na nej nebyla tuhle zla, jak jsme spolu mluvili :-).

V této neoficiální komunikaci dříve lze vypořádat záměnu grafému *i* za *y* ve slově *mluvili* namísto správného tvaru *mluvily*. Frekventovanost těchto odchylek je však nižší než frekventovanost u neoficiální komunikace skupiny 14 – 19 let.

Př. Neoficiální komunikace skupiny 14 – 19 let:

no holky....upe mrte nej...mi to dame..vyhrajeem stejne jako loni sme vyhrali!!!!

6.2 Velká a malá písmena

Další frekventovaná odchylka je záměna či nesprávné užívání velkých a malých písmen. Tyto anomálie se objevují především na počátku vět, u zeměpisných označení, názvů ulic, restaurací, podniků, vlastních jmen, přivlastňovacích a osobních zájmen.

V neoficiální komunikaci bývají malé grafémy běžně používané po celou dobu komunikace. Tento jev může pramenit jak z neznalosti pravidel, také z obtížného používání velkých písmen na klávesnici. Má-li autor textu potřebu doplnění velkého písmena bez diakritiky, musí na klávesnici současně přidržet dvě tlačítka. Pokud chce použít velké písmeno s diakritikou, musí přepnout celou klávesnici a po napsání jednoho grafému ji opět vrátit na původní model. Pro některé pisatele může být tato skutečnost obtížnou překážkou, která ke všemu vyžaduje delší čas strávený u psaní.

V oficiálně psané komunikaci dochází především k nesprávnému užívání velkých písmen u osobních a přivlastňovacích zájmen ve smyslu zdvořilostního vyjádření. Častější výskyt těchto odchylek je zřejmý u skupiny studentů 14 – 19 let.

Př.: podporim te ve vsem :) vidis, ta martinka chudak. jinak s vaskem dobry, vyrikame si to osobne asi. a jak to vypada se segrou, baletem a petrem panem???

6.3 Diakritika

Velmi specifickou vlastností psaného elektronického textu je vynechávání diakritiky. Tento jev svou frekvencí patří k nejtypičtějším rysům elektronické komunikace. Odchytky můžeme zaznamenat také v některých oficiálních korespondencích u obou věkových skupin.

Správné používání diakritiky způsobuje problémy při konverzacích, jejichž pisatelé nemají nainstalované stejné programy, nemají stejné fondy písma apod. Pro některé je užívání širšího spektra klávesnice opět časově více zatěžující. Ke všemu je v elektronickém prostředí využíváno mnoho anglických názvů, zkratek apod., u kterých klávesnice s diakritickými znaménky postrádá veškerou hodnotu. Málokdy je tento jev podmíněn neznalostí užívání.

Př.: *jsem na to už mega natesena /vim, že na to asi ještě nemám nárok :D) ale už sem to vykecala doma, segra se tesi, mamka se tesi, celá ledvina se tesi...nezabila bys mě?! :-D*

6.4 Překlepy

V oficiálních i neoficiálních textech psané komunikace se vyskytují také tzv. překlepy. Jedná se o záměnu zcela netotožných grafémů, zdvojování grafémů nebo naopak vynechání. Většinu těchto jevů sám počítačový procesor označí jako chybu, přestouživatelé nevěnují pozornost její opravě.

Překlepy nejsou označovány jako chyby pramenící z neznalosti nýbrž jako chyby, které patří k elektronické komunikaci a všemi pisateli bývají tolerovány.

Př. *děkuju za maila aomlouvám se za pozdní odepsání... bude se mi po něm styskat... tak jsme s ní nemluvila. ... Ok, tak zítra v deset... ještě marodím tak mě je neak ouvej... zkosím vše možné.*

6.5 Interpunkce

Absence interpunkce nebo její řetězení má opět velice frekventovaný výskyt u obou zkoumaných skupin. S absencí interpunkce se nejčastěji setkáváme v SMS zprávách a na facebookovém chatu. V e-mailové korespondenci je interpunkce využívána častěji, avšak mnohdy na nesprávných místech, kdy její použití nekoresponduje s pravopisnými pravidly.

Př. *ahojky to je naprd s tím psaním já te obdivuju ty jsi fakt kadr na tohle.....nejlepší je mít hodně jídla u toho a vypnout face,,,jde to pak mnooooohem lépe ..jo a umíš už tamty vejce jak jsem emluvil odpolko nebo ses na to vy...já se do toho pustím zejtra dneska na to fakt nemám*

6.6 Řetězení grafémů jako náhrada za dlouhé hlásky

Ve většině případů používají autoři elektronického textu řetězení grafémů uvědoměle. Tento jev nahrazuje například kvantitu hlásek, zvýraznění intonace nebo vyjádření melodie. Užití několika stejných grafémů za sebou je v elektronické komunikaci velice

snadno proveditelné. Požadované tlačítko na klávesnici stačí přidršet a není nutné jeho opakované stlačení.

Nejběžnější výskyt popisovaného jevu je u neoficiální psané elektronické komunikace. U oficiální psané komunikace se tento jev objevuje pouze ve formě překlepů, ne jako uvědomělé vyjadřování.

Př. *caaaaau, to je naaahodicka, sem te dlouho nevidel... Y.E.S – koneeeeeec... fuuuuuj spolubydla si svliknul fuskyyyy!!!!!!!!.... noooo..jak chces ty:-))))...*

7 Lexikální hledisko

7.1 Okazionalismy, neologismy, novotvary

V lexikální rovině je možné především u e-mailové korespondence a u chatů (v SMS zprávách již méně) vysledovat mnoho novotvarů, neologismů i okazionalismů. *Okazionalismy rozumím příležitostné neologismy, které (na rozdíl od vlastních neologismů) obvykle nemají možnost včlenit se do lexikálního systému nebo ji mají malou.*¹³ Obvykle se nestávají součástí lexikálního systému, nýbrž jsou určeny k aktualizaci řeči a její ozvláštnění.

Zřejmě nejrozsáhlejší skupinu okazionalismů tvoří podstatná jména. Př. *Gaučing – Dneska dam gaucing a zejtra uvidim. Pohodárka – Teeeeda, ses dobra pohodarka. Kecalína – Ty seš to kecalína. Přemlouváč – Neštvi me, ty přemlouváči. Debilka – Jsem debilka, sry. Neználek – aaaa, pan neznaaalek. Podpantoflák – no tvl, to je podpantoflák jako. Smíšek – nesmej se mi furt, smisku. Nestíhačka – je to hrozná nestíhačka. Dilinka – jj, dilinka to je. Blboština – hele to je v naky blbostine, ne?*

Další skupinou jsou jména přídavná. Př. *Hodobóžový – dneska sem měla fakt hodobozovy obed! Sračkoidní – upe srackoidni maj to jiidlo. Krasoidní .- ten její krasoidní xift bych fakt nakopala. Natvrdlý – seš snad natvrdlá? Idiotský – takový idiotský smích. Mňamózní – nejvíc mnamoozní svaaaca od mekace. Hloupoučkoidní – když ona je trochu hloupoučkoidní, to si tak neber. Lepšejší – bude to lepšejší, uvidíš.*

---

¹³Okazionalismy v současné české publicistice. *Naše řeč* [online]. 2002, roč. 85, č. 2 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7672>

Ve velké míře se v rámci okazionalismů můžeme setkat také se slovesy. Př. *Paběrkovat – nebudu paběrkovat po kristyne. Vyhajánkovat – vyhajánkovala ses dobře? Cvokatět – ty už s toho cvokatiis!!! Pokubit – jak ste spolu pořád, tak už ses taky dcla pokubil. Vybejčit – půjdu se vybejčit do posilky a pak dám vědět. Nehrotit – nehrot to už* (ve smyslu „nech to být“, „nech to plavat“).

Menší výskyt mají okazionalismy příslovečné. Př. *Nemocně – jak se máš? Nemocně. Ucestovaně – (mám se) no ucestovane jak asi. Debžotsky– nečum tak debzotsky tvl.*

Ojedinele se používají okazionalismy citoslovečné. Např. *Být někde v kšá, ...*

Zřídka jsou okazionalismy vkládány do uvozovek, u generace středoškoláků nebo žáků deváté třídy vůbec. U starší generace je tento jev ojedinělý. Vyskytl se pouze u některých studentů vysoké školy.

7.2 Frazémy, idiomy, frazeologismy

Další skupinou představující určitý typ obohacování lexikální roviny je užívání frazému, idiomů i frazeologismů. Frazémy, neboli ustálená slovní spojení, se v elektronické komunikaci objevují ve stejné podobě jako v jiných psaných textech.

Př. *pálí mu to, hraje zagorku, oxidovat* (ve smyslu obtěžovat), *stepovat* (ve smyslu být na určitém místě), *dostal čočku* (ve smyslu dostal za vyučenou), *jen aby!, to je dloooooouhaa historie, je to běh na dlouho trat, to dáš, jako nic, jako hovno* (ve smyslu jako nic), *houpe se pod ním židle, ráno jsem měl v hubě jak v polepšovně, je to fakt v prdeli, sejďeme se na kožnim, du polozit kabel* (dojít vykonat potřebu), *jaa na to už haaazim bobka* (nechám to být), *je tu tma* (rasistická narážka), *ani hovno* (ani náhodou),...

7.3 Akronymy, zkratky

Akronymy a zkratky v elektronické korespondenci využívají obě zkoumané skupiny v hojně míře. Moderní a frekventovanější jsou akronymy vytvořené z cizojazyčných slov, převážně anglických.¹⁴

Př. *nn, jj, mmntík, tvl, dpči, chjo, nvim, z5, snwb, wtf, lol, thx, btw, sry, bbl, rofl, ...*

---

¹⁴Viz kapitola Akronymy

Ukázka dialogu na facebookovém chatu dvou žáků deváté třídy:

X: omg hod sem link a je to ne

Y: tvl ses posral?:-DDD

X: nn :-D

Y:ok,rek sis o to:-D

X: lol:D

7.4 Dialektismy

Dialekt se v elektronické komunikaci objevuje zřídka. Nevypozorovala jsem žádný rozdíl mezi psanou podobou mezi vysokoškolskými studenty trvale pobývajícími a studujícími na území Moravy a studenty TUL trvale žijícími ve Východočeském kraji.

Objevuje-li se dialekt v elektronické komunikaci, jedná se především o pokus o ozvláštnění jazyka, expresivnější oslovení klientů apod. Vždy jde o jev uvědomělý.

8 Syntaktické hledisko

Ze syntaktického hlediska se psaný text elektronické korespondence podobá syntaxi běžné mluvené řeči. Textové celky i jednotlivé věty jsou kratší a jednodušší. U neformální komunikace se dlouhé texty neobjevují, u formální se pisatelé o vytvoření delších souvětí pokoušejí, avšak ne bezchybně. Větná stavba je v elektronické komunikaci často narušována motivovaně i nemotivovaně.

8.1 Apoziopeze

K narušování větné stavby na facebookovém chatu patří apoziopeze (také nedokončená výpověď). Dle mého názoru nejde v rámci elektronické komunikace o motivované ozvláštnění větné stavby. Pisatel větu či souvětí dokončuje nevědomě, automaticky. Poloha tohoto ozvláštnění se tak dostává do nemotivované roviny.

Apoziopezi na facebookovém chatu či na veřejných fórech lze považovat za nový charakteristický prostředek elektronického stylu komunikace. Věty jsou přerušovány třemi i více tečkami. Zde přerušení slouží k vyjádření napětí.

Př. čus, heleeee,Zdar, tý...?, ...nvm ještě, No já ti neviiim....

V SMS zprávách, vzhledem k úspoře místa, nalezneme tento jev jen zřídka. V e-mailové korespondenci se objevuje téměř vždy pouze u neoficiálních e-mailů.

8.2 Anakolut

Výskyt anakolutu (jinak také vyšinutí z větné vazby) je na facebookovém chatu zanedbatelný až nulový. Tato skutečnost koresponduje s využíváním krátkých, jednoduchých, přerušovaných vět. Oproti tomu se tato chyba v daleko větší míře vyskytuje u oficiální i neoficiální e-mailové korespondence. U obou skupin oslovených studentů se frekvence výskytu nijak nelišila.

Př. Spolužačka mi říkala, že opravu, kterou jste přislíbila, v dohodnutém termínu nebude Noo, Petr, když mu nekdo na tu jeho saahne .... hned se mu zatmii před ocima a je po prdeli...

8.3 Zeugma a kontaminace

Zanedbání dvojí vazby (zeugma) i křížení vazeb (kontaminace) jsou patrné ve všech formách zkoumané elektronické komunikace bez ohledu na dělení komunikace na formální či neformální.

Př. nebudu s vama diskutovat ty prijmacky, fakt ne...sry..., Mrte si toho cenim.

8.4 Elipsa

Elipsa, taktéž výpustka, je, stejně jako v běžné mluvené komunikaci, užívána nadměrně, a to u všech věkových skupin a ve všech formách e-mailové a chatové komunikace. Nejpatrnější výskyt je v SMS zprávách. Skutečnost opět koresponduje s úsporou místa i času.

Př. ok, musim ale brzo dom, Nevim co s tím dělat., půjdu zitra, V kolik?, Jdem v devět.

8.5 Samostatné a osamostatněné větné členy

Ve zkoumaných vzorcích jsem zaznamenala samostatné a osamostatněné větné členy. Jejich užívání je frekventované u všech věkových skupin ve všech kategoriích.

Př. *Ahoj.,čůůůz!, nazdaaaaaarek, Dobrý den., K.O.N.E.Č.N.Ě!!*, *Petra tak toho bych si dala to jo.*, *A: S kým jdeš? B: Sama.*

8.6 Syntaktická anomálie

Při neoficiální komunikaci se u obou věkových skupin objevuje jistá syntaktická anomálie, př. *Hustě ty, dobře ty, mrtě seš, mrtě ty* apod.

Tyto úkazy mohly vzniknout ze snahy napodobit anglické holé věty.

Na základě svého pozorování jsem dospěla k názoru, že v syntaktické rovině nehraje věková kategorie téměř žádnou roli. Respondenti ze skupiny 14 – 19 let sice rozlišují komunikaci oficiální a neoficiální méně než respondenti ze skupiny 19 – 26, nicméně odchylka rozdílů je téměř zanedbatelná. Tvrdím, že tato skutečnost pramení z neznalosti syntaxe mladších studentů.

9 Stylistické hledisko

Ve stylistické rovině porovnávám vzorky z hlediska rozdílnosti délky textu mezi oficiální a neoficiální komunikací a frekvenci zachování charakteristických rysů elektronického stylu, přičemž se pokusím obhájit rysy označené za charakteristické v rámci celého výzkumu. Na závěr zmínuji vyjadřování suprasegmentálních jednotek v textu.

9.1 Charakteristické rysy

Za charakteristické rysy elektronického stylu komunikace vzhledem k frekventovanosti a uvědomělosti užívání považuji:

- možnou absenci diakritiky,
- přípustné tzv. překlipy,

- libovolnou délku textu,
- užívání emotikonů,
- užívání akronymů, které nevyjadřují vulgární sdělení,
- užívání hovorových výrazů,
- vytváření novotvarů, neologismů a okazionalismů,
- užívání frazémů,
- užívání slangových výrazů a anglicismů.

Za charakteristické rysy elektronického stylu komunikace nepovažují:

- absenci interpunkce nebo její nesprávné užití,
- záměnu grafémů i/y,
- nadměrné řetězení grafémů,
- užívání obecné češtiny,
- užívání vulgárních výrazů.

Dle mého názoru se v těchto případech („necharakteristických rysech“) jedná o odchylky, které pramení z neznalosti či nevzdělanosti pisatelů.

9.2 Délka textů

Délka textů se u obou skupin liší vzhledem ke zvolenému prostředí komunikace, rozdíl přináší, pokud se jedná o facebookový chat, SMS zprávy nebo e-mail. V menší míře je rozhodujícím faktorem rozlišování oficiální a neoficiální komunikace. Výskyt tohoto jevu přisuzuji již zmíněné úspoře místa a času obzvláště u neoficiální komunikace. Neoficiální komunikace bývá v některých případech kratší a méně rozvinutější než komunikace oficiální. Takový jev většinou zapříčiňuje absence pozdravu, oslovení apod. Délka textů se neliší vzhledem k věku respondentů.

Ukázky e-mailů:

Skupina 14 – 19 let

– neoficiální komunikace:

jejda Mišul:)...jsi mooc hodnoučká!!!Ten Bush je ideální!!vazne! moc dekuju!!!....akorat nevím jestli sis udala něco pro sebe protože to mi neprislo....zkus to ještě jednou prosím:)

–oficiální komunikace:

Dobrý den, Chtěl bych se vás zeptat, zda-li je možné se dohodnout na zrušení aukce. Byla to má chyba způsobená nepozorností. Myslel jsem si, že předmětem aukce je tablet. Za způsobené problémy se vám hluboce omlouvám. Prosím odpovězte na tento e-mail co nejrychleji.

Děkuji.

Skupina 19 – 26 let

–neoficiální komunikace

Tak, drahá,

doufám, že ti to třeba malinko pomůže nebo inspiruje nebo nakopne nebo nevím co, ale kéž ... :-) Směle do toho, vždyť ti to chybí jen dokončit, dotáhnout ke zdárnému cíli, abychom spolu mohly v červnu na promoce do lb divadla F. X. Šaldy. ;)

–oficiální komunikace

Dobrý den, chtěl bych se zeptat, jestli stále sháníte brigádníky na montáž stánku v OC Forum? Pokud ano určitě bych měl o tuto brigádu zájem, oba stanovené termíny mám čas celou noc. Jsem 24 letý muž z Liberce sestrojním vzděláním.

Zasílám Vám svůj životopis a těším se na Vaši odpověď.

S pozdravem Michal Dlouhý

Na doložených ukázkách mohu potvrdit nejednotnost délek textů u obou věkových skupin. V některých případech neoficiální komunikace chybí již zmíněné oslovení, pozdrav apod. Tato skutečnost má na délku textu vliv minimální.

9.3 Suprasegmentální jednotky

V psaném elektronickém projevu můžeme sledovat vyjadřování některých suprasegmentálních jednotek. Vzhledem k tomu, že u elektronické neoficiální komunikace bývají zpravidla vynechávána interpunkční znaménka, pisatel má potřebu vyjádřit svou zamýšlenou intonaci jinak. Intonace bývá například znázorněna mnohonásobným řazením stejného grafému za sebe nebo naopak jeho ubráním či vynecháním v závislosti na tématu hovoru. Stejně tak lze v některých textech vypožorovat řetězení nebo vynechání interpunkce a diakritických znamének.

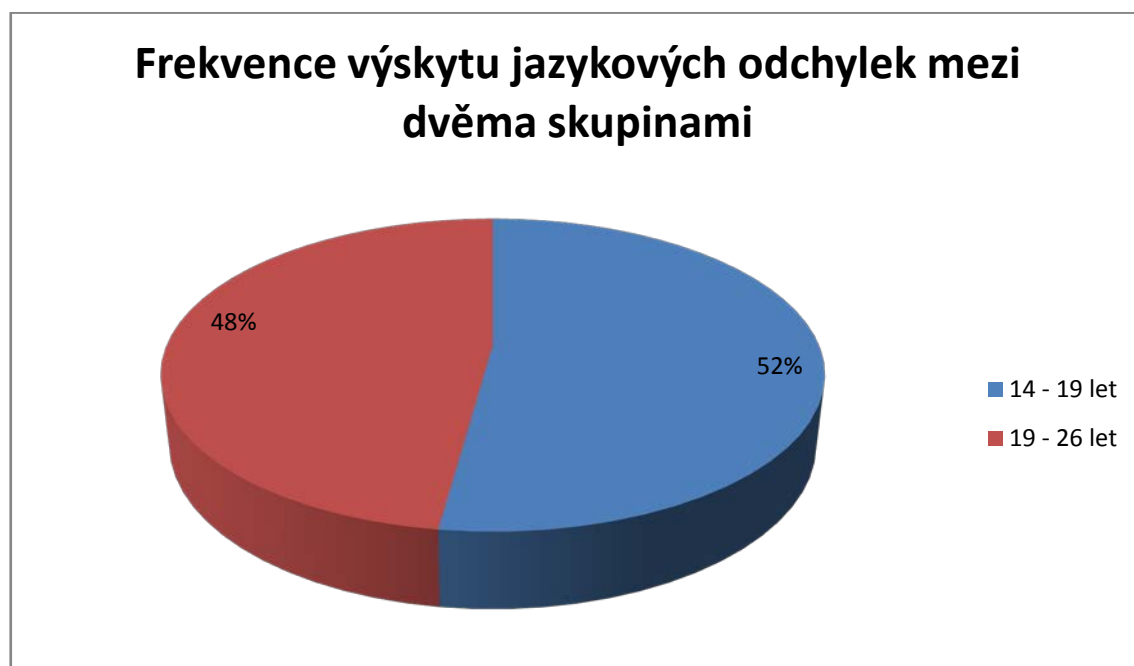
Př.   *A: prej si tam něco udělal, jak si byl opitej.*

B: Jááááá??? No to snad neeeee.....

U vzorku A sledujeme klesavou kadenci, která je znázorněna tečkou na konci věty. Ve vzorku B sledujeme vyjádření údivu stoupavou kadencí, která je znázorněna několika otazníky a umocněna několika řetězcími grafémy *á* za sebou. Příjemce si tak dokáže představit intonační sdělení od pisatele.

U skupiny 19 – 26 let byly případy, kdy se tento druh vyjádření nevyskytoval vůbec. Součástí tohoto vzorku byli především studenti vysokých škol studující humanitně zaměřený obor, převážně obor jazykový. Přikláním se k názoru, že tito studenti více přetahují vlastnosti z oficiálního textu do textu neoficiálního. Podotýkám, že i přesto studenti nepíší spisovně nebo bez jiných vyskytujících se chyb.

10 Zhodnocení hledisek

Na základě svého pozorování jsem dospěla k názoru, že věková kategorie nehraje ve výskytu jazykových odchylek v elektronické komunikaci téměř žádnou roli, viz graf. Respondenti ze skupiny 14 – 19 let sice rozlišují komunikaci oficiální a neoficiální méně než respondenti ze skupiny 19 – 26, nicméně odchylka rozdílů je téměř zanedbatelná. Tvrdím, že tato skutečnost pramení z neznalosti syntaxe mladších studentů.

11 Komparace jednotlivých ukázek

V následující kapitole provedu analýzu jednotlivých ukázek neoficiální elektronické komunikace obou pozorovaných skupin. Domnívám se, že na ukázkách neoficiální komunikace mohu lépe poukázat na odchylky, kterých se pisatelé vzhledem k ustáleným pravidlům dopouštějí. Ukázky budu zkoumat z výše popsaných hledisek, tedy ortografického, lexikálního, syntaktického a stylistického. Potvrdím frekventovanost jejich výskytu. Na závěr porovnáím texty obou skupin navzájem.

Ukázka vzorků **neoficiální** komunikace skupiny 19 – 26 let¹⁵:

A:

Ahojik eli:-),

véeélíká gratulace! Jsi šikula! A jak dopadly ostatatní holky? Dal vám to všem?

Kéž bych já měla jenom Císaře, próoosímtě, to já... :-(... No a ted' se tedy snažím psát BP, ale bojím se, že to nestihnu.

...a z čeho se budeš učit na cisaře? Z těch přednášek? a z čeho ještě? Já se to začnu učit až o víkendu...ted' do pátku musím psát tu BP, abych mohla na psolední konzultaci..a to mám ještě ve čtvrttek celý den brigádu :-(.

Ju a ještě mě zajímalo, co ta Pavla prosímtě? Udělala to?

Papaa, ozvi se mi...

P.S. náhodou, tohle je asi nejlepší způsob, jak komunikovat, když se nevidíme :-)...Dobrý nápad:-)

V ukázce můžeme vysledovat tyto jevy:

- záměnu velkého grafému za malý grafém, např. ve jménech *eli,cisař*
- absenci kvantity u některých hlásek, např. *cisař*
- přebytné řetězení grafémů i přes to, že čárka nad hláskou nechybí, např. *véeélíká, próoosímtě*
- překlepy, např. *ostatatní, psolední,*
- emotikony
- zkratka *BP* (bakalářská práce)
- nedokončenou výpověď ve větě: *Kéž bych já měla jenom Císaře, próoosímtě,to já... :-(...*
- samostatný a osamostatnělý větný člen, např. *Ahojik eli:-), ...Dobrý nápad:-)*
- výpustku (elipsu) ve větě: *Kéž bych já měla jenom Císaře, próoosímtě...*

---

¹⁵Vzorek **A** představuje e-mailovou korespondenci, vzorek **B** představuje úryvek online diskuze na facebook chatu.

- novotvary *ahojik, ju, škula*

Zkoumaný text je členěn do nahodilých odstavců. Oslovení je odděleno čárkou a je doplněno o emotikon, kterým chtěl pisatel vyjádřit svůj výraz v obličeji, zapojil tedy nonverbální komunikaci. V ukázce se objevují téměř všechny rysy, které ve své práci popisují.

B:

ahojda:) hele za květen to přichází na účet teďka v těchto dnech, takže za květen bys to tam měla už mít. S tím já ti ale moc nepomůžu, protože k tomu nemám přístup. A za červen zase přijdou v červenci. Musíš to nějak vyřešit se zdendou!

V ukázce můžeme vysledovat tyto jevy:

- záměnu velkých a malých grafémů, např. *se zdendou!,ahojda:)*
- překlipy, např. *v červenci. Musíš to nějak vyřešit* (za tečkou chybí mezera)
- absenci správné interpunkce, např. *ahojda:) hele za květen...*
- emotikon ☺
- výpustku (elipsu), např. *A za červen zase přijdou v červenci.* (peníze)
- samostatný větný člen, např. *ahojda:)*
- novotvar *ahojda*

Text je kratší než text e-mailové korespondence. Není členěn do odstavců. Pisatelka doplnila pozdrav emotikonem, čímž vyjádřila svůj kladný vztah k adresátovi. V textu pisatelka využila interpunkce. V poslední větě využila vykřičník, čímž chtěla naznačit velký důraz na informaci.

Ukázka vzorků **neoficiální** komunikace skupiny 16 – 19 let¹⁶:

---

¹⁶Vzorek A představuje e-mailovou korespondenci, vzorek **B** představuje úryvek online diskuze na facebook chatu.

A: Ahojiik raadu.....tak co dneska?jdes nekam parit???jaa nemaaam co delat...tak asi pojedu do belohradu...a chtela sem se zeptat,nechce se ti jet nekam v sobotu?na discu nebo tak??.....s tiim davidem ti to poviim.....psali sme si na icq a onm naak psal ze byly s tiim ladou v tom kine a taak a pak se me ptal proc my vsechny holky tak jako poraaad neviime a proc poraaad cekaaame(to mela bejt asi naaraaazka naa me s laadou ale i na tebe)...tak sem mu psala ze asi cekaame poraaad na naakyho praavyho nebo ze nechcem vaazny vztrah a taak a ze to byl duuvod proc poraaad s iim laadou sem nevedela ale ze uz ho ted jako chci(paaac sem vedela ze mu to ASI REKNE)...MNO A TAAAK...TAKZE DOCELA MRTE...ZATIIM PAAASKO:-D PAPAPAPAPPAPAPPA

V ukázce můžeme vysledovat tyto jevy:

- záměnu grafému y – i, např. *(oni)* byly
- záměnu velkých a malých grafémů, např. *raadu, jdes nekam parit???, s davidem, ASI REKNE*
- celkovou absenci diakritiky, kvantita je v textu nahrazována řetězením hlásek
- překlepy, např. *onm, vztrah, iim*
- interpunkci, kterou v textu tvoří pouze otazníky, pro naznačení otázky. Řetězení teček ohraničuje konec oznamovacích vět
- novotvary, např. *Ahojiik,parit, discu*
- akronymy, např. *icq*
- samostatný větný člen, např. *Ahojiik, PAPAPAPAPPAPAPPA*
- syntaktickou anomálii, např. *mrtě*

Text není členěn do odstavců, a to i přesto, že je dlouhý. Pisatelka užívá emotikonu rozesmátého obličeje za pozdravem, čímž chce zřejmě vyjádřit ironii celého sdělení. Ke konci textu došlo k přepnutí klávesy CapsLock, zbytek textu autrka napsala velkými grafémy. V tomto případě se jedná o překlep, nikoli o vyjádření zvolání či důrazu.

B:

Káťa: neska totálně zabitá špiónská akce do domu Natálie Letošníkové s Alena Alushka Hučíková a Martásem! Nejdřív strach s Olivera, potom ste mě přehazovali přes branku, pak vstup do domku, Natka k smrti vyděšená páč si myslela, že sem její matka, tukaní na dveře od "neznámých" návštěvníků, pak útěk z domu zadním východem a Alča prolézající oknem! Další úspěšná akce cigánských čorek [:D]

V ukázce můžeme vysledovat tyto jevy:

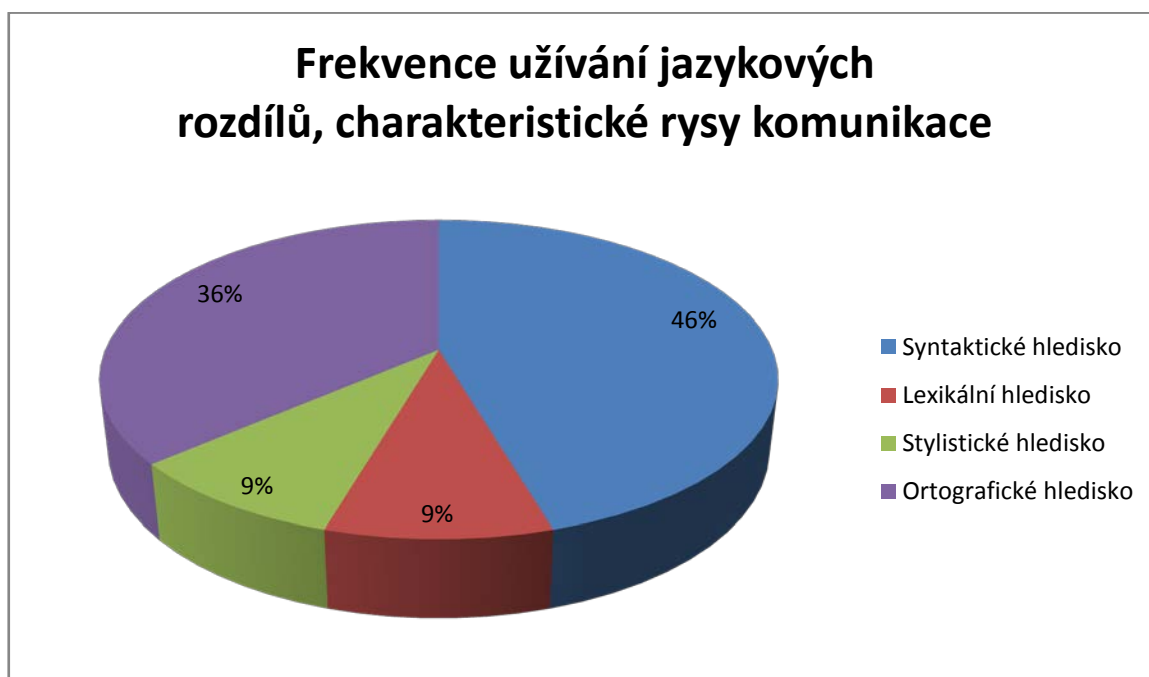
- záměnu grafému y – i, např. ve slově *neznámých*
- překlepy, např. vynechání grafému *d* ve slově *dneska* → *neska*, vynechání grafému *j* ve slově *jste* → *ste*
- nové spojení a ozvláštnění textu, např. *cigánské čorky*
- frazeologismus - *zabitá špiónská akce*
- elizi hlásek, např. *páč*¹⁷

Pisatelka ozvláštnila text užitím jmen v nominativu namísto jejich správného skloňování. Dodržela psaní s diakritikou a zásady psaní velkých a malých grafémů.

---

¹⁷Ze slova poněvadž

12 Zhodnocení ukázek

Z grafu lze vypočítat frekvenci užívání jazykových rozdílů.

13 Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na analýzu užívání jazyku elektronické komunikace prostřednictvím zejména e-mailu, a to u dvou skupin mladých lidí ve věku 16 – 19 let a 19 – 26 let. Skupinu mladých lidí jsem si vybrala vzhledem k jejich vysoké frekvenci využívání elektronické komunikace. Dle Evropského statistického úřadu, Eurostat, Community survey on ICT usage in households and by individuals (2010), patří uživatelé ve věku 16 – 24 let do skupiny, která komunikaci přes internet využívá nejfrekventovaněji. *Internet ke komunikaci používají častěji mladí než starší, muži než ženy a studenti než jednotlivci zaměstnaní či nezaměstnaní...*¹⁸

Studenti mi poskytli vzorky chatových, facebookových a e-mailových komunikací. Souhlas autorů textů s uveřejněním ukázek soukromých korespondencí přikládám v závěru práce.

Vzhledem k aktuálnosti využívání elektronické komunikace prostřednictvím facebookového chatu, SMS zpráv apod., jsem se s vědomím vedoucího bakalářské

¹⁸Internet a komunikace. Český statistický úřad [online]. 2010, 2012 [cit. 2013-04-06].

práce pana profesora Uličného rozhodla do svého pozorování zahrnout i tento druh komunikace (facebookový chat, SMS zprávy, chat), který je svými znaky velmi blízký právě komunikaci e-mailové.

Elektronická komunikace je primárně založena na zpodobňování s komunikací tváří v tvář. Do elektronické komunikace se dostávají prvky, které v psané podobě považujeme za nespisovné (např. užívání akronymů, emotikonů, hovorových výrazů, ...).

Vzhledem k propojování formální i neformální roviny v elektronické komunikaci navrhuji, aby se některé jazykové jevy staly ve formální elektronické komunikaci přípustné (viz kapitola *Charakteristické rysy komunikace*). Podotýkám, že se jedná pouze o online nebo offline komunikaci. Mnou navrhované charakteristické rysy elektronické komunikace se nevztahují na formální text, který bude dále vytištěn a odeslán poštou jako hmotný dopis. V těchto případech navrhuji zachovat pravidla epistolárního stylu.

V bakalářské práci jsem srovnala texty formální a neformální elektronické komunikace mladých uživatelů z ortografického (viz kapitola *Ortografické hledisko*), lexikálního (viz kapitola *lexikální hledisko*), syntaktického (viz kapitola *syntaktické hledisko*) a stylistického (viz kapitola *stylistické hledisko*) hlediska. Na základě tohoto porovnání jsem vymezila jednotlivé charakteristické znaky (viz kapitola *charakteristické rysy*), které v zájmu prolínání formální a neformální roviny elektronického jazyka navrhuji jako přípustné pro tzv. *elektronický styl*.

Za charakteristické znaky tohoto stylu považuji vzhledem k nutnosti užívání anglické klávesnice možnou absenci diakritiky, přítomnost tzv. překlepů, libovolnou délku textů vzhledem k omezenosti počtu znaků v některých textových editorech a k úspoře času (text se tak více blíží běžné komunikaci tváří v tvář), užívání emotikonů, pokud nahradí postoje a gestikulaci běžné komunikace, užívání akronymů, které nevyjadřují vulgární sdělení, užívání hovorových výrazů, vytváření novotvarů, neologismů a okazionalismů, užívání frazémů a slangových výrazů včetně anglicismů.

Pisatelé přizpůsobují elektronickou komunikaci ústní konverzaci tváří v tvář. Mnou navrhované charakteristické rysy elektronického stylu této skutečnosti nijak nezabraňují, naopak ji více podporují.

V práci jsem porovnávala mezi sebou navzájem dvě skupiny mladých lidí, neshledala výrazné rozdíly ve frekvenci užívání jazykových odchylek. Dospěla jsem k názoru, že

v užívání jazykových odchylek elektronické komunikace věk nehraje významnější roli. V analýze jsem vycházela z celkové frekventovanosti výskytu prvků v obou skupinách (viz *graf*).

Každý znak označený za charakteristický v práci popisuji a dokládám na několika ukázkách. Celkový výskyt užívání pak dokládám ve dvou grafech.

Pro komplexnost práce je v budoucnu možné analýzu doplnit o část morfologickou a zároveň prohloubit témata jednotlivých zkoumaných hledisek, která jsem rozpracovala.

14 Seznam použité literatury

1. BEDNÁŘ, V. *Marketing na sociálních sítích: prosad'te se na Facebooku a Twitteru*, 1. vydání, Brno: Computer Press, 2011, ISBN 978-80-251-3320-0.
2. ČECHOVÁ, M. *E-maily jako lexikografický pramen*. Brno, 2007. Bakalářská práce. Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně.
3. ČMEJRKOVÁ, S. Čeština v síti: Psanost či mluvenost? (O stylu e-mailového dialogu), *Naše řeč*, roč. 97. č. 5. [cit. 2013-03-05]. Dostupné z <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7410>
4. DOLEŽEL, L. Spisovná norma z hlediska potřeb společnosti. *Slovenská řeč* 20 [online].1955. Roč. 55, č. 4 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z <http://www.juls.savba.sk/ediela/sr/1955/4/sr1955-4-lq.pdf>
5. GOLÁŇOVÁ, H. Východomoravský dialekt na internetu, *Čeština doma a ve světě*, roč. 14, č. 1-4 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z <http://ucjtk.ff.cuni.cz/node/473>.
6. HLADKÁ, Z. Pravopis v současné korespondenci mladých lidí (na materiálu tradičních dopisů, e-mailů a SMS). *Naše řeč* [online]. 2006, roč. 89, č. 2 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7880>.
7. HLADKÁ, Z., ŠMILAUER I. K specifickým rysům elektronické korespondence. In *Teorie a empirie. Bichla pro Krčmovó*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, ISBN 80-210-3955-8.
8. HLADKÁ, Z., ŠMILAUER, I. Umíme ještě napsat dopis? Proměny norem psaného textu v elektronické korespondenci (v e-mailech a SMS). In *Krok*. Olomouc: Vědecká knihovna Olomouc, 2007, roč. 4., č. 3.
9. HLADKÁ, Z. Cizojazyčné prvky v korespondenci mladých lidí, *Naše řeč*, roč. 86 (2003), č. 5. [cit. 2013-03-05]. Dostupné z <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7746>
10. Internet a komunikace. *Český statistický úřad* [online]. 2010, 2012 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/internet_a_komunikace

11. JANDOVÁ, E. *Konverzace na WWW chatu*. 1. vydání, Ostrava : Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2007 [i.e. 2006], ISBN 80-7368-254-0.
12. KARLÍK, P. et al. *Příruční mluvnice češtiny*. 2. vydání, Praha: NLN, 2008. ISBN 978-80-7106-980-5.
13. KARLÍK, P., NEKULA, M., PLESKALOVÁ, J. *Encyklopedický slovník češtiny*. 1. vyd. Praha: NLN, 2002. ISBN 80-7106-48-X.
14. NEBESKÁ, Iva. *Jazyk, norma, spisovnost*. 1. vydání, Praha: Karolinum, 1996, ISBN 80-7184-144-7.
15. PEŇÁZ, P. Medium aevum redivivus (Ke středověké komunikační mentalitě uživatelů webu), *Čeština doma a ve světě*, roč. 14, č. 1-4, ISBN: 1210-9339.
16. *Pravidla českého pravopisu*. Praha: Fin, 2008, ISBN 978-80-86002-89-7.
17. ROSENBAUM, O. *Anglicko-český slovník internetu: chat-slang*. Praha: IŽ, 1997, ISBN 80-240-2058-0.
18. STANĚK, V. Okazionalismy v současné české publicistice. *Naše řeč* [online]. 2002, roč. 85, č. 2 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7672>
19. SATRAPA, Pavel. Netiketa. In: *Lupa* [online]. 2005 [cit. 2012-06-05]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/netiketa/>.
20. TRÁVNÍČEK, F. *Úvod do českého jazyka*, 2. vydání, Praha: Státní pedagogické nakl., 1958.
21. ŽEMLIČKA, M. *E-mail, chat, SMS: praktický průvodce elektronickou komunikací*. 1. vydání, Brno: Computer Press, 2003, ISBN: 80-7226-928-3.

15 Seznam příloh

PŘÍLOHA I – Souhlas autorů textů uveřejněním ukázek soukromých korespondencí

PŘÍLOHA II – CD obsahující bakalářskou práci ve formátu pdf